

TÜRKİYE AFRİKA İLİŞKİLERİ

Tarihî Süreç, Yaklaşımlar ve Beklentiler

Serhat Orakçı

Türkiye-Afrika İlişkileri

Tarihî Süreç, Yaklaşımlar ve Beklentiler

Türkiye-Afrika İlişkileri

Tarihî Süreç, Yaklaşımlar ve Beklentiler

Yazar

Serhat Orakçı

Editör

Dr. Ahmet Emin Dağ

Yayına Hazırlık

Ümmühan Özkan

ISBN: 978-605-5260-19-4

Baskı: Kasım 2018

Kapak ve Sayfa Tasarım

NuhunGemisi

İHH
İNSANI YARDIM VAKFI

İNSAMER
İHH İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
İHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية والاجتماعية

İNSAMER, İHH İnsani Yardım Vakfı'nın araştırma merkezidir.

© Bu eserin tüm hakları mahfuzdur. Yazarının ve yayıncının izni alınmaksızın kitabın metni herhangi bir formda yayımlanamaz, kopyalanamaz ve çoğaltılamaz; ancak kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Karagümrük Mh. Kaleboyu Cd. Muhtar Muhittin Sk.

No. 6 PK. 34091 Fatih-İstanbul

www.insamer.com // info@insamer.com

Baskı

Pelikan Basım

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Odin İş Merkezi No. 28/1 Topkapı/İstanbul

Tel: +90 212 613 79 55

Türkiye-Afrika İlişkileri

Tarihî Süreç, Yaklaşımlar ve Beklentiler

Serhat Orakçı

2018

İNSAMER
İHH İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مرکز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Serhat Orakçı 1980 yılında Amasya’da dünyaya geldi. İlk, orta ve lise eğitimini Bursa’da tamamladı. 1997-2001 yılları arasında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü’nü bitirdi. 2004-2007 yıllarında Johannesburg Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı’nda *A Historical Analysis of the Emerging Links Between the Ottoman Empire and South Africa Between 1861-1923* başlıklı tez çalışmasını hazırlayarak yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2008-2011 yılları arasında İHH İnsani Yardım Vakfı Afrika Katarakt Projesi kapsamında Sudan’da proje koordinatörlüğü görevini yürüttü. Yüksek lisans tezinden derlediği *The Ottoman Legacy in South Africa* adlı kitabı 2011 yılında *Lambert Publishing* tarafından yayımlandı. 2011-2016 yılları arasında İHH bünyesinde Afrika Masası Direktörü olarak görev yaptı. Bu süre zarfında çok sayıda Afrika ülkesine insani yardım projeleri kapsamında seyahatler gerçekleştirdi.

Afrika’ya ilgisinin başladığı 2002 yılından bu yana *Anlayış* dergisi, *Dünya Bülteni*, *Yeni Şafak* gazetesi ve *Anadolu Ajansı* gibi çeşitli basın yayın organları ve dergiler için yazı ve analizler kaleme alan Serhat Orakçı, aynı zamanda “Türkiye-Afrika İlişkileri”, “21. Yüzyılda Afrika”, “Küresel Siyasette Afrika” vd. başlıklar altında Afrika temalı seminerler vermektedir. Hâlihazırda İNSAMER (İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi) Afrika Çalışmaları Koordinatörlüğü görevini yürüten Orakçı, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde “Sudan’da Etnik, Dinî Kimliklerin Yükselişi ve Ulusal Entegrasyon” başlıklı doktora tezini hazırlamaktadır.

Yazarın Yayımlanmış Eserleri

Kitap

The Ottoman Legacy in South Africa (2011)

Rapor

Sudan: Parçalanmadan Toparlanmaya (2018)

Somali: Silahların Gölgesinde 26 Yıllık İstikrar Arayışı (2018)

Afrika’nın Geleceği: Bir Nüfus Analizi (2017)

Afrika’da Kuraklık ve Gıda Krizi (2016)

Güney Sudan Kriz Raporu (2016)

Orta Afrika Kriz Raporu (2014)

Mali Kriz Raporu (2012)

*Bugüne kadar desteğini eksik etmeyen
sevgili babam Mehmet Orakçı'ya...*

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	11
Giriş	15
Avrupa'nın Zengin Komşusu	21
15. Yüzyıldan Önce Afrika	23
Avrupa Sömürgeciliği Başlarken	35
Afrika'da Portekiz Yayılmacılığı	36
<i>Ümit Burnu ve Hindistan'a Açılan Deniz Yolu</i>	39
<i>Kongo Havzası'nda Portekiz Yayılmacılığı</i>	43
Osmanlı Afrika'sı (Afrikâ-yi Osmânî)	49
<i>Müslüman Toplumlara Yönelik Artan Saldırıları</i>	51
<i>Afrika'da Kurulan Osmanlı Eyaletleri</i>	53
<i>Osmanlı Devleti'nin Afrika Siyaseti</i>	57
<i>Osmanlı-Adal vs. Portekiz-Aksüm İttifakı ve</i>	
<i>Afrika Boynuzu'nda Proxy Savaşları</i>	61
<i>Habeş Eyaleti</i>	63
<i>Habeş Eyaleti'nin Etkileri</i>	67
<i>Swahili Sahillerine Düzenlenen Osmanlı Deniz Seferleri</i>	70
Kumpanyalar Çağı ve Atlantik Köle Ticareti	73
Cape Kolonisi'nin Kuruluşu	73
Transatlantik Köle Ticareti	77
<i>Köle Ticaretinin Yol Açtığı Sonuçlar</i>	82

19. Yüzyılda Afrika'nın Paylaşımı ve Osmanlı Afrika'sında Çöküş	87
19. Yüzyılda Osmanlı Afrika'sında Değişim	90
Osmanlı Devleti'nin Afrika Siyaseti ve İslam Birliği	96
<i>Kongo Havzası ve 1884-1885 Berlin Konferansı</i>	98
<i>Libya Hinterlandında Nüfuz Mücadelesi</i>	103
<i>Habeşistan ile Diplomatik İlişki Tesis Edilmesi</i>	106
<i>Zanzibar Sultanlığı ile İlişki Kurulması</i>	108
<i>Güney Afrika Müslümanlarıyla İlişkiler</i>	111
<i>Osmanlı Devleti Afrika'da sömürgeci bir güç müydü?</i>	115
Afrika'da Ulus Devletlerin Doğuşu	125
Afrika ve Anadolu'nun Ortak Kaderi	125
İrkçılık: Modern Sömürgeciliğin Fikirsal Dinamiği	131
Bağımsız Afrika Fikri ve Sömürgeciliğin Çözülüşü	135
20. Yüzyılda Türkiye-Afrika İlişkileri	139
Etiyopya (Habeşistan) Meselesi	139
Bandung Konferansı ve Cezayir'in Bağımsızlığı	145
Bağımsız Yeni Afrika ve İlişkilerde İstikrar Arayışı	149
<i>1973 Petrol Krizi ve Afrika'nın Artan Önemi</i>	152
1998 Afrika Açılım Eylem Planı	157
Yükselen Afrika'da Yükselen Türkiye	163
AK Parti Döneminde Türkiye-Afrika İlişkileri	164
Afrika ile Stratejik Ortaklığa Doğru	168
<i>2006 Sudan Açılımı</i>	170
<i>Afrika Birliği ile Stratejik Ortaklık</i>	171
Somali'ye İnsani Müdahale	172
<i>Somali'de Devletin Çöküşü</i>	173
<i>2011 Açlık Krizi ve Türkiye'nin İnsani Müdahalesi</i>	178

Afrika Ülkeleri ile Siyasi ve Diplomatik İlişkiler	185
Ekonomik İlişkilerin Genel Görünümü	190
<i>Türkiye'nin Doğrudan Yatırımları</i>	197
Afrika'ya Yönelik Yardım Politikası	199
<i>Sivil Toplumlar Arası İlişkiler</i>	210
<i>Sağlık Diplomasisi</i>	211
Türkiye'nin Afrika Ülkeleriyle Kültürel İlişkileri	214
Güvenlik Alanında Artan İş Birliği	219
<i>15 Temmuz Sonrasında Türkiye-Afrika İlişkilerinin Değişen Seyri</i>	222
Türkiye-Afrika İlişkilerinin Temel Dinamikleri	227
Türkiye-Afrika İlişkileri Bağlamında Gelecek Beklentileri	233
Afrika'nın Demografik Yükselişi	234
<i>Afrika'da Yükselen İslam</i>	241
Afrika'nın Türkiye Açılımı	244
Afrika ile Sağlıklı İlişkiler Kurmak	247
<i>Türkiye'de Afrika'ya Yönelik Artan İlgi</i>	252
SON SÖZ	257
KAYNAKÇA	263

Sömürgecilik süreciyle birlikte ağır travmalar yaşayan Afrika kıtasına yönelik ilginin ekonomik, siyasi, jeopolitik, enerji ve benzeri daha pek çok alanda günden güne arttığı bir döneme girmiş bulunmaktayız. Hem iyimser hem de kötümser beklentilerin dile getirildiği bu yeni dönem aslında şüphesiz kıta için yeni fırsatlar ve meydan okumalar anlamına gelmekte. Batılı küresel güçlerin yanında Çin, Hindistan ve Japonya gibi Asya devlerinin de yoğun ilgi duyduğu kıta, giderek daha fazla “yeni sömürgecilik” bağlamında ele alınırken Rusya, İsrail, İran, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar gibi aktörlerin de nüfuz elde etmeye çalıştığı bir yer haline gelmiş durumda. Tüm bu nüfuz mücadelelerinin yaşandığı kıta, âdeta usul usul kabuk değiştirmekte.

1998 yılından bu yana Afrika’ya yönelik bilinçli bir program yürüten Türkiye’nin kıta ile ilişkilerini tarihî arka plana da değinerek ele alan bu çalışma, okuru 21. yüzyılın geri kalanına açık bir şekilde damgasını vuracak olan Afrika’ya yeni bir gözle bakmaya davet etmektedir.

ISBN 978-605-5260-19-4

9 786055 260194